

Wegwijzers bij vermissing

Slachtoffers van moord of doodslag van wie de lichamen door de dader zijn begraven, liggen vaak binnen een straal van vijf kilometer van de vermissingslocatie. Zandgrond en beschutte plekken in een park, bos of duinen zijn bij daders favoriet.

“**D**aders die hun dodelijk slachtoffer begraven, willen waarschijnlijk zo snel mogelijk van dat lichaam af. Want hoe sneller dat gebeurt, des te kleiner is de pakkans. Dus gaan ze niet eerst nog eens tweehonderd kilometer met dat lichaam rijden.” Lieke Dix onderzocht in totaal 88 zaken met clandestiene graven, die gevonden waren sinds 1960. Ze deed het onderzoek tijdens een stage bij het Nederlands Forensisch Instituut (NFI) voor haar masterstudie Forensische Criminologie. Dix zocht naar patronen in het gedrag van dit soort daders. Waar begraven zij hun slachtoffer, in wat voor gebied en op welke afstand van de vermissingslocatie? Dat wil zeggen de plaats waar

het slachtoffer voor het laatst gezien is. “De meeste mensen die ik hierover sprak, denken dat daders een lichaam zo ver weg mogelijk begraven. Maar dat is meestal niet zo.”

Tuin Een mogelijke conclusie uit het onderzoek zou dus kunnen zijn: zoek een clandestien graf in eerste instantie niet te ver van de vermissingslocatie. Bij de onderzochte zaken lag het merendeel van de slachtoffers namelijk binnen een straal van twintig kilometer hemelsbreed van de plaats waar zij voor het laatst gezien waren. Bijna zestig procent werd gevonden binnen tien kilometer en 47 procent op minder dan vijf kilometer. Eén

op de vijf slachtoffers werd zelfs amper verplaatst, niet verder dan twintig meter, de lengte van een flinke tuin. Dix: “Iemand was bijvoorbeeld thuis voor het laatst gezien en daarna in de tuin begraven. Een ander in de tuin van de dader, waar hij om het leven was gebracht.”

Zij wijst op de praktijken van een pensionhoudster in Friesland. “Dat was een bekende zaak uit de jaren negentig. Zij had twee mannen vermoord. De één lag in de voortuin, de ander in de achtertuin.” Ook werd iemand op een camping gevonden, een paar meter van zijn caravan waar hij het laatst was gezien. Natuurlijk waren er uitzonderingen. In één geval van partnerdoding reed de dader zelfs 165 kilometer, voordat hij het slachtoffer begroef. In het criminele milieu leggen daders iets vaker langere afstanden af, een enkele keer het hele land door.

Beschutting Ook na de autorit wordt nog nauwelijks gezeuld met het slachtoffer. “Uit de praktijk en uit literatuur blijkt

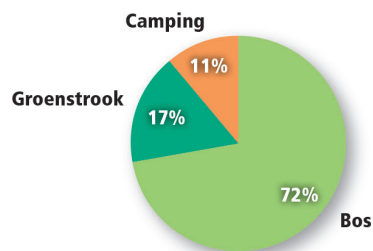

Oefensituatie voor de FO. Daders kiezen vaak een plaats die ze kennen om een slachtoffer te begraven.

Relatie dader-slachtoffer en context vindplaats slachtoffer

Dader-slachtoffer zijn vreemden van elkaar

Aantal aangetroffen slachtoffers: 18

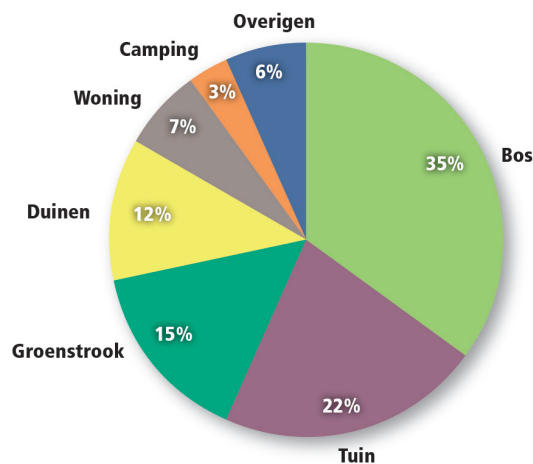
dat ze meestal op minder dan vijftien meter van de auto worden begraven”, zegt Dix. “Tenzij het slachtoffer nog in leven is en zelf het bos in loopt.” Wat belangrijk lijkt voor de daders, is dat de plek beschutting geeft. Bijna 68 procent van de slachtoffers lag in bosgebied (44 procent), duinen of groenstroken. En soms op een plek uit het zicht bij een weiland. “Vaak kiezen daders een locatie die zij al kennen en waarvan zij weten dat zij daar niet snel gezien worden. Of waar zij zich in het donker nog een beetje kunnen oriënteren als zij het slachtoffer 's nachts willen begraven. In één van die zaken had een vrouw samen met haar nieuwe vriend haar ex-partner vermoord. Zij hebben hem toen begraven in een bos waar die vriend vroeger altijd kwam.” Het zijn plaatsen waar zij als kind al speelden, of waar ze bijvoorbeeld hebben gevist of andere buitenactiviteiten hebben gedaan. Vaak gebieden die relatief dun bevolkt zijn.

Zand “In en rond grote steden zie je wel dat de daders naar parken gaan”, zegt stagebegeleider Roosje de Leeuwe, forensisch archeoloog bij het NFI. “Of naar natuurgebieden vlakbij, zoals rond het Oostvoornse Meer, net buiten Rotterdam. Daar zijn twee slachtoffers gevonden.” De Leeuwe en haar NFI-collega Mike Groen graven gemiddeld drie keer per jaar een slachtoffer op uit een clandestien graf. Meestal mensen die al een tijd vermist werden en bij toeval of door researchwerk zijn gevonden.

Uit het onderzoek kwam nog een aanwijzing naar voren die interessant kan zijn voor zo'n zoektocht: méér dan de helft van de gevonden slachtoffers lag in zandgrond. “Dat is opvallend omdat maar 41 procent van de Nederlandse bodem zandgrond is”, zegt De Leeuwe. “Of daders dat specifiek opzoeken, weten we niet. Ik vermoed dat ze er überhaupt niet over nadenken, tenzij een dader daar toevallig heel goed in thuis is. Als je achteraf kijkt naar de context van zo'n zaak, dan gaat het vooral om wat er óp die bodem staat. Bomen en struiken bieden de beschutting die zij

Dader-slachtoffer zijn bekenden van elkaar

Aantal aangetroffen slachtoffers: 60

zoeken en de meeste bossen in Nederland staan nu eenmaal op zandgrond.”

Klei In gebieden met kleigrond worden relatief weinig lichamen gevonden, in de Betuwe en Zeeland is de laatste decennia zelfs bijna geen enkel clandestien graf aangetroffen. Maar het valt niet uit te sluiten dat daar net zo veel slachtoffers liggen, zeggen Dix en De Leeuwe, of dat daar misschien slachtoffers in het water worden gedumpt. Maar dat is gissen. De Leeuwe: “Mogelijk liggen daar maar heel weinig slachtoffers, ik zou niet graag een gat graven in de klei. Al hebben wij wel een paar zaken gehad in bossen op kleigrond. Het kan ook zijn dat die gebieden dunner bevolkt zijn waardoor er gewoon minder moorden worden gepleegd. Maar het is tevens mogelijk dat we ze niet vinden, doordat een graf in klei moeilijker herkenbaar is dan in zand. Je zoekt naar de bodemverstoring die is ontstaan door het graven, maar in kleigrond is zo'n verschil moeilijker te zien.”

Nellie de Koning, specialist vermiste personen bij Cold Cases van de eenheid Rotterdam, kan dat beamen. “Wij hebben dit jaar drie volle dagen op kleigrond lopen zoeken naar een stoffelijk overschot dat daar begraven lag. Dat was in een bosperceel. We zochten op grove aanwijzing van een verdachte. Uiteindelijk hebben wij die verdachte ter plaatse moeten halen om de plek aan te wijzen. Maar zelfs toen was het nog heel moeilijk te ontdekken.” Cold Cases en de districtsrecherche Rotterdam hebben dit jaar elk één zaak gehad met een clandestien graf. “Maar dit is een onderzoek alleen naar het begraven. We hebben heel veel water hier in Rotterdam en sowieso in heel Nederland. Dus er worden ook nogal wat slachtoffers in het water teruggevonden.”

Bekenden Lieke Dix heeft eveneens gekeken naar mogelijke relaties tussen afstand, het soort moord of doodslag, en of dader en slachtoffer bekenden waren van elkaar. In 77 procent van de

>>

■ Vermissing

>> zaken ging het om bekenden: partners, ex-partners, buren of wat voor relatie dan ook. Slachtoffers van partnerdoding, ruim dertig procent van de zaken, waren begraven op gemiddeld 18,1 kilometer van de vermissingslocatie. Jonge kinderen (twee) en slachtoffers van ruzies lagen wat verder weg, maar die van seksuele en roofmoorden juist weer dichterbij. Slachtoffers uit het criminele milieu waren gemiddeld op iets meer dan veertig kilometer van de vermissingslocatie begraven. Meestal betrof het drugsgerelateerd geweld, maar in één zaak vielen bijvoorbeeld ook slachtoffers doordat twee rivaliserende Chinese gezinnen het op elkaar hadden gemunt.

Ook bleken de clandestien begraven slachtoffers veel vaker vrouw dan bij 'gebruikelijke' moord en doodslag, waar het vaker juist gaat om mannelijke slachtoffers. De dader was in bijna negentig procent van de gevallen een man.

Lastig Dix wil echter geen harde conclusies trekken als het gaat om patronen in de keuzes van daders. "Het lastige aan dit onderzoek is dat we niet weten of die 88 zaken echt representatief zijn voor alle clandestiene graven. Het aantal van acht gevallen uit het criminele milieu bijvoorbeeld, is te weinig voor een significante uitspraak. Dit zijn alle graven sinds 1960 die wij hebben kunnen terugvinden in politiearchieven en krantenartikelen, maar we weten niet hoeveel slachtoffers op die manier de grond in zijn gegaan. Dat is de grote onbekende factor." Zaken van vóór 1960 zijn niet meegenomen, omdat dan de maatschappelijke verschillen te groot zouden zijn. Er waren toen bijvoorbeeld veel minder auto's en snelwegen, Nederland was dunner bevolkt en ook het sociaal gedrag van mensen was anders.

"Met dit onderzoek willen wij de politie laten zien hoe het gedrag van daders er in veel gevallen uitzag, de afgelopen jaren", aldus Dix. "Zodat zij daar lering uit kan trekken. De twee forensisch

archeologen van het NFI helpen wel mee met zoekingen als de politie daar om vraagt, maar zijn er niet altijd bij betrokken. Deze methode kan de politie wellicht naar een bepaald bos leiden, al zal het niet gauw een specifieke plek zijn in dat bos." Dix wijst op het gebruik van het geografisch informatiesysteem, GIS, met bijvoorbeeld een analyse met topografische kaarten en luchtfoto's. Dat kan een belangrijk hulpmiddel zijn. "Kijk naar waar de paden lopen en welke plekken makkelijk met de auto bereikbaar zijn. Want slachtoffers liggen normaal gesproken niet ver van waar de dader zijn auto heeft neergezet."

Eerste selectie De Leeuwe: "Het gaat vooral om de eerste selectie van waar je begint met zoeken. Hoe baken je je gebied af, daar zit heel vaak de moeilijkheid. Als je weet dat bijna zestig procent van de lichamen binnen een straal van tien kilometer wordt gevonden, en op wat voor locaties, dan weet je hoe groot de kans is dat dat ook in jouw zaak het geval is. Dat kun je in je achterhoofd houden als je met zo'n zaak bezig bent. Want de politie heeft geen mankracht om zomaar tien hectare bosgebied te onderzoeken. Misschien lukt dat wel visueel, dat je er doorheen loopt om te kijken naar verschillen in de bodem. Maar stel dat iemand al een aantal jaren vermist is, dan werkt dat niet meer. Dan liggen er bladeren over die bodem en wellicht groeien er ook al struiken of zelfs bomen. Dan zie je die verschillen niet meer."

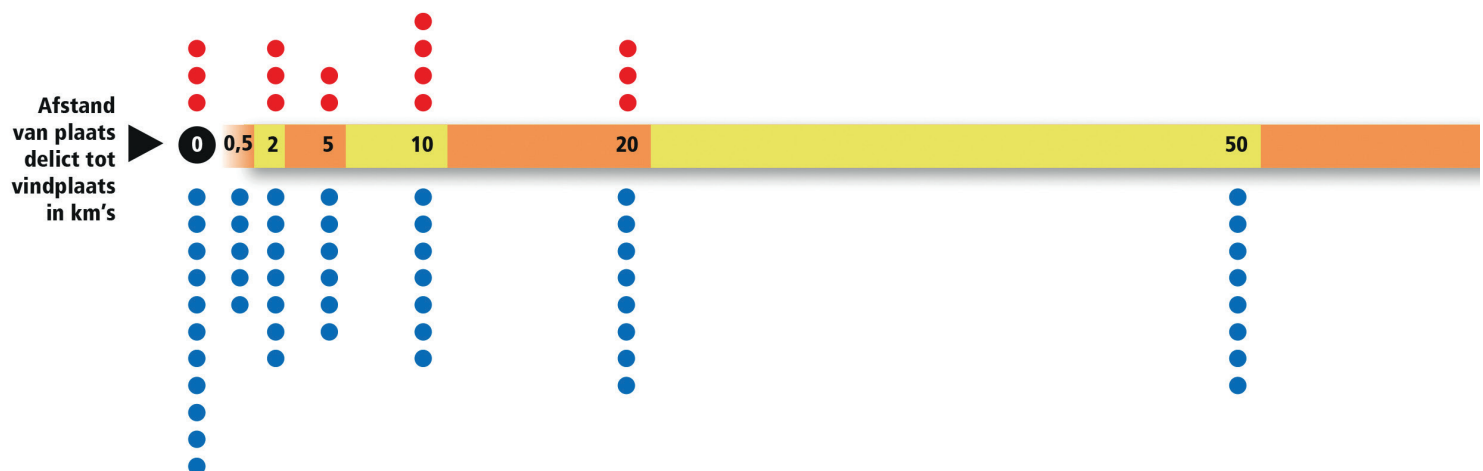
"Ik zie het vooral als sturingsinformatie", zegt Nellie de Koning van Cold Cases Rotterdam. "Een vermissingszaak is altijd heel lastig, vooral als je nog geen verdachte op het oog hebt. Want meestal wordt pas later duidelijk dat het om een misdrijf gaat. Natuurlijk zoeken we in de omgeving waar die persoon voor het laatst is gezien, al hebben wij nu juist twee gevallen gehad waarbij de slachtoffers aan de andere kant van het land waren begraven. Een partnerdoding en een moord in het criminele milieu. Maar

Relatie tussen afstand vermissingslocatie en vindplaats slachtoffer

Aantal aangetroffen slachtoffers (totaal: 78)

● Dader/slachtoffer zijn vreemden van elkaar

● Dader/slachtoffer zijn bekenden van elkaar

deze studieresultaten kun je meenemen in je onderzoek. Het zal je inderdaad niet de exacte locatie opleveren waar je het lichaam gaat vinden, maar het maakt je wel bewust van de mogelijkheden." Het werken met een hemelsbrede cirkel rond de vermoedelijke plaats van een clandestien graf is bekend in Rotterdam. "In 2013 is iemand gevonden die op het Oostvoornse strand was begraven. Het zand was weggewaaid, dus het was puur toeval. Maar onze collega's van de districtsrecherche hadden die plek al op het oog en daar een cirkel omheen getrokken. Daarbinnen is hij aangetroffen."

Verzamelen Roosje de Leeuwe pleit ervoor dat NFI en politie al hun bevindingen met dit soort zaken in één database gaan verzamelen. Daardoor is op den

duur wellicht met meer zekerheid iets te zeggen over herkenbare patronen in de keuzes van daders. "Nu is het onderzoek meestal gebaseerd op de ervaring van iemand die dat toevallig heeft meegemaakt. Met een database kun je er waarschijnlijk veel meer uithalen. Maar om statistisch heel goed inzicht te krijgen, zou je het dan eigenlijk ook moeten afzetten tegen: wat doet een dader over het algemeen met zijn slachtoffer?"

Nellie de Koning zou daar blij mee zijn, zegt zij. "Vooral als je daardoor kunt achterhalen of slachtoffers vaker begraven worden of op andere wijze worden verborgen. Wij treffen ook wel lichamen aan op andere plaatsen dan in de grond. In het water, zoals ik al zei, of ze zijn gewoon ergens achtergelaten. Soms zijn ze verstopt in een meubelstuk, zoals één keer in een slaapbank. Of in een klike die vervolgens in het water was gegooid."

De Leeuwe: "Wij willen gaan onderzoeken of in gebieden met klei meer waterlijken worden gevonden. Dat project komt nu op gang, naast het zeeliedenproject wat we al hebben. Belangrijke

Bomen en struiken in het bos bieden de beschutting die een dader zoekt.

vraag bij beide is: waar gaan ze het water in en waar komen ze eruit? Maar we zullen het onderzoek voor zo'n gezamenlijke database dus ook moeten uitbreiden naar andere manieren waarop daders zich van hun slachtoffer ontdoen." Dat is veel werk, zegt de archeoloog, want er zijn nogal wat van die alternatieve methodes. "Naast het dumpen in water zijn ook slachtoffers in stukken gehakt, in zuur opgelost of zelfs gewokt. Maar hoe vaak die methodes gehanteerd worden, weten we niet."

Wilt u reageren op dit artikel?

Mail naar redactie.blauw@politieacademie.nl

Voor meer informatie:

r.de.leeuwe@nfi.minvenj.nl

[Kompol > Forensische opsporing > FO PD maatwerk plus >](#)

[FO opgraving SO anders dan begraafplaats](#)

[Of zoekterm: FO opgraving SO anders dan begraafplaats](#)

100

200